

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурса
за заемане на академичната длъжност *ПРОФЕСОР*

на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград; на основание на чл. 4, ал. 2 от ЗРАСРБ и решение на ФС на Филологическия факултет и във връзка с обявен конкурс в „Държавен вестник“, бр. 81/ 10.10. 2017 г. за професор по професионално направление 2.1. Филология/ Общо и сравнително езиковедие (морфосинтаксис на английския език)

Рецензент: проф. д-р Анна Чолева-Димитрова, ИБЕ, БАН; ЮЗУ „Неофит Рилски“
Кандидат: доц. д-р Елисавета Владимирова Бояджиева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

I. Кратки биографични данни за кандидата

Доц. д-р Ел. Бояджиева е единствена кандидатка в обявения конкурс. Тя е родена в гр. София на 29. 07. 1956 г. Завършила е специалност „чешки език“ във Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Кл. Охридски“ и има втора специалност от същия университет – „английски език“. До 1985 г. Бояджиева е редовен докторант в Института за български език, където по-късно защитава докторската си тема, свързана с граматичните особености на определителните наречия в българския и чешкия език. До 1994 г. работи като н.с. II ст. в Секцията по славянско езиковедие и н.с. I ст. в Секция по общо и приложно езиковедие в ИБЕ. В периода 1994-1996 г. е преподавател в ИЧС и гл. асистент по английски език. От 1996 г. досега тя работи в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград, като последователно заема следните длъжности: главен асистент по английски език (преподава общо езиковедие, морфология и синтаксис на английския език); доцент по общо и сравнително езиковедие (от 2005 г.). В периода 2003-2005 г. е била главен асистент и в Нов български университет, София.

През 2008-2011 г. е заемала и длъжностите: ръководител на Катедрата по англицистика; зам. декан по международните въпроси и проекти на Филологическия факултет на ЮЗУ. От 2011 г. досега е ръководител на Катедрата по германистика и романистика и преподава дисциплините общо и сравнително езиковедие, морфология и синтаксис на съвременния английски език, Британско и Американско странознание.

Доц. Бояджиева е придобила опит в преподаването и в чужди университети. Тя е била лектор по български език, източноевропейска култура и интеркултурна комуникация (2009-2011 г.) в Тринити Колидж, Дъблин, Република Ирландия.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата.

Доц. Ел. Бояджива е представила необходимите документи за провеждането на конкурса и пълен набор от научната продукция, която включва: две книги; 30 статии в български издания (голяма част от тях реферирани); 13 публикации в чужбина, също в престижни списания. Бояджиева участва като съставител и автор в 3 труда; направила е рецензии за 12 монографии и учебни помагала, освен това е и редактор на тестове по английски език за зрелостни изпити и бизнес английски. Тя има 8 участия с доклади в научни форуми в България и 14 доклада в чужбина.

1. *The Verb in Standard Modern English*. SWU Publ. House, Благоевград, 2013, 495 с.

Представеният труд, освен впечатляващ като обем (включва десет глави), е и едно оригинално съвременно изследване. То отразява наблюденията на авторката върху съвременната система на английския глагол, за чието представяне тя е избрала един нетрадиционен подход, при който се обръща внимание предимно на *актуалната употреба* на английския глагол. Трудът е ценен за изучаващите английски език на по-високо ниво с изборния и добре приложен съпоставителен метод – препратките към българския глагол и граматичните му категории е принцип, който кандидатката е приложила последователно. Бояджиева си поставя като главна задача разглеждането на английския глагол не само на морфологично ниво, но и във връзка със синтактичната съчетаемост. Тук за основен принос на авторката трябва а се посочи разглеждането на времето в английския език. Тя разграничава граматичното от философското време в рамките на по-общата категория *дейксис*.

2. *The Science of Language (A Handbook in General Linguistics)* SWU Publ. House, Благоевград, 2015, 216 с.

Науката за езика е била винаги притегателна тема за лингвисти, които не се страхуват да заявят своите виждания, идеи и да покажат добра библиографска осведоменост. В този смисъл още заглавието на книгата е демонстрация на твърде амбициозни цели на езиковед с дългогодишен изследователски и преподавателски стаж. Бояджиева поставя актуални теми, отчитайки и последните езиковедски трудове (до 2014 г.), описвайки човешкия език „като естествен биологичен феномен“. Още в началото на книгата са представени на разбираем език лингвистичните факти, включени в широки темпорални граници – от хипотезите за възникването и произхода на езика; появата на филологията, преминава се през интереса към книгите, създаването на библиотеки

(представена е и етимологията на *библиотека*, с. 11) и се стигне до съвременните лингвистични теории на 20 в. Този преход от една в друга епоха и теория Бояджиева прави умело, за да успее в крайна сметка да представи в синтезиран вид знанието за езиците и да предостави на читателите едно изключително полезно помагало за преподаватели и студенти, а и за всички, които се интересуват от темата.

С основание авторката е отделила подобаващо място на принципите на структурната лингвистика като начин на описанието на езика. Разглеждайки микро- и макро-лингвистиката тя не е пропуснала да отбележи и *ономастиката* с нейните два основни дяла – антропонимия и топонимия (с. 31), които имат изключително развитие от средата на миналия век и досега. Освен на традиционните езиковедски дисциплини Бояджиева се спира и на относително нови равнища на описание на езика, като текст-лингвистиката, достигнала относително развитие преди 30-40 години (с. 157). Тя прави анализ и на едни от основните трудове по текст-лингвистика (цит. *Beaugrande, Dressler*), представя и някои основни критерии и признаци за текстуалност, формулирани от учените, като *интенция*, *кохезия*, *кохерентност*, и др.; спира се по-подробно на *интертекстуалността* (157-162 с.). Като твърде интересна определям частта от труда на Бояджиева, посветена на принципите на езиковата промяна (182-184), където тя засяга рядко разглеждани теми в този вид трудове като отношенията между *субстрат*, *адстрат* и *суперстрат*; обръща подобаващо внимание на *полисемията* и *народната етимология*. Включването на достатъчен илюстративен материал може да се отбележи като едно от достоинства на труда. Разглеждайки субстратни и суперстратни езици Бояджиева дава пример с българския език. С някои постановки в нейната трактовка не мога да се съглася, особено за определянето на езика на българите като суперстратен и тюркски, както и че те (българите) са дошли от равнините на Волга. Би трябвало да се използват и данните от по-нови исторически изследвания. Нищо не се споменава за тракийския език. Все още има твърде много неясноти по засегнатия от авторката въпрос и затова не следва да се приемат безусловно, като абсолютни истини, вече остарели твърдения.

Прави впечатление добрата библиографска осведоменост на Бояджиева – включени са 284 заглавия (статии и монографии) и 55 интернет-страници. Позоваването на сравнително голям брой публикации от интернет пространството възприемам като все повече налагаща се практика в научните изследвания.

3. Научни статии

Доц. Ел. Бояджиева представя в научната си продукция и 43 публикации у нас и в чужбина. Кандидатката очертава няколко основни области на научен интерес, включени в публикациите ѝ: *философско – лингвистична проблематика* (напр. *Философски концепции в съвременната лингвистична теория и методи на анализ; Linguistics as a Natural Science* и *Verb, Tense and Deixis*). Дискутират се спецификите на човешкия език като символно речево поведение на човешките индивиди и свързаните с това въпроси за концептуализацията на човешкия опит със средствата на езика. Представят се най-новите изследвания в подкрепа на схващането, че езикът е когнитивна система и не е плод на социална потребност. *Морфосинтаксис на съвременния английски език в сравнителен план* – в поредица от статии Бояджиева разглежда актуални проблеми на морфологията и синтаксиса на съвременния английски език, като по-голямата част от тях са с теоретичен характер (*Ditransitives and their Arguments in Modern English, Principles and Rules in the Structure of the Verb Phrase in English* и др.). Някои от статиите авторката е посветила на граматични проблеми в съпоставителен план (като *Expressing Gender in English and some Slavic Languages, Modern Tabooing and Language Change* и др.). В тях се анализират морфосинтактични структури, характерни за английския език и техните съответствия в други езици, основно – в българския език.

Доц. Бояджиева проявява задълбочен изследователски поглед към различни езиковедски проблеми – от епистемиологията до някои схващания на Ал. Балан и билингвизма в Канада. Широтата от интереси на кандидатката е показателна за една неспокойна, търсеща, задълбочена, а понякога и провокираща с крайни решения (напр. възгледите ѝ за определителния член в българския език) личност, готова да анализира и насочва мисълта си в полета, където другите все още не са достигнали.

Като изключително актуални и с голямо значение за пряката работа на доц. Бояджиева трябва да се определят всички нейни публикации, свързани с *отношението между език и култура и най-вече тези, посветени на преподаването и спецификите в образователната система*.

Както самата тя заявява, през последните години нейните интереси са насочени към връзката между теориите на културата и езиковата употреба във всекидневната комуникация. Силно впечатление прави, че една голяма част от статиите ѝ са поставени на

първо място в престижни международни сборници или тя е представляла научните си разработки като пленарни доклади на международни конференции. Тук трябва да се отбележи статията ѝ *Theories of Culture* (2016), където тя разглежда част от най-широко разпространените глобални теории на културата, включително тези на Е. Хол и Г. Хофстеде, като акцентът ѝ се поставя върху начините на „изказване“ на културната идентичност със средствата на езика.

Несъмнен научно-приложен принос имат и редица статии, в които се дискутират проблемите на различността на националните култури и изразяването на културните разлики със средствата на социалното поведение и езиковия изказ. Основен културен модел, който се използва като база за направените емпирични наблюдения върху образователната система като цяло, и в частност в ситуацията на контролирано обучение по чужд език в българското средно училище и университет, е Теорията на организациите и културите на Герт Хофстеде. В резултат на анализа се стига до важни изводи, които показват, че общата тенденция за мултикултурно и плуралистично образование, провеждана и подкрепяна от Европейския съвет, среща вътрешна съпротива в България поради културните специфики на българската национална култура и идентичност, която се разминава с параметрите на западноевропейските култури, откъдето произтичат глобалните идеи за развитието на образованието.

Доц. Е. Бояджиева представя публикация и в областта на литературната ономастика. Статията “*NAME SYMBOLISM AND THE BULGARIAN TRANSLATIONS OF TERRY PRATCHETT’S DISCWORLD CHARACTERS*” от сборника на *International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”*, 2017 г., е поставена на първо място в раздел Филология. Похвално е, че тя е навлязла, и то много успешно, в почти неизследвана или малко изследвана у нас област от ономастиката. От ономастична гледна точка проблемът с превода на символни имена е още по-дълбок, тъй като по принцип личните имена не би трябвало да се превеждат, допуска се превод единствено при прякорите, респ. възникналите от прякори фамилни имена. В труда са показани на практика трудностите, пред които е изправен преводачът и голямата доза творчество, която трябва да прояви при превода на символните имена.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата:

1. Задълбочено изследване на английския глагол.

- Последователно се описват морфологията и синтактичната съчетаемост на английския глагол в сравнение с българския глагол и се сравняват и съпоставят техните граматични категории. (*The Verb in Standard Modern English (in comparison with Bulgarian*, 2013).
- Разграничаване на граматичното от философското време в рамките на по-общата категория *дейксис*; прилагане на метода на формалния синтаксис по отношение на глагола в английски език, чрез което са получени и доказани нови факти.

2. Прилагайки интердисциплинарния подход и използвайки трите основни параметъра на Хофседе, езикът се разглежда като културен продукт. Анализът засяга няколко сфери на езикови прояви, най-вече в областта на чуждоезиковото обучение и межкултурното общуване: (*Global Trends in Education; Theory and Practice in Foreign Language Teaching — Past and Present; English Language and Linguistics in a Non-native Speaking Academic Discourse; Learner-Centered Teaching and Learner Autonomy: Issues of Contention from a Cultural Perspective; Reflections on the Relation between National Cultures and Innovations in Education - the Case of Bulgaria*). Направени са много важни изводи за различността на националните култури, конкретно начините на „изказване“ на културната идентичност със средствата на езика у българите.

3. Разгледани са съвременни проблеми в областта на общото езикознание, засегнати са по-слабо дискутирани теми като връзката между филологията и лингвистиката; естеството и основните характеристики на човешкия език; принципите на езикоусвояването от психо- и невролингвистична перспектива, включително на усвояването на чужд език и др. (*The Science of Language (A Handbook in General Linguistics*, 2015).

4. Разглеждат се проблемите на образованието като цяло, проблемите на българското образование в частност и по-специално в областта на университетското образование и не на последно място – в теорията на чуждоезиковото обучение, което има пряко практическо приложение при обяснението на основни съвременни дидактически понятия като мотивация, автономно учене и творческо начало в българската културно-образователна среда. Статиите, посветени на тази проблематика имат международен отзвук, отразяващ се в редица цитирания.

Кандидатката е представила достатъчен брой научни трудове, публикувани след защитата на ОНС „доцент“. В работите на Бояджиева има оригинални научни и приложни приноси, като голяма част от тях са публикувани в престижни, реферирани списания и научни сборници. Теоретичните ѝ разработки имат практическа приложимост, пряко

ориентирани и към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Елисавета Бояджиева е несъмнена. Има цитирания в бази данни – Scopus, Thomson Reuters, Publish or Perish, Academia.edu.

Критериите и показателите за обявяване на академичната длъжност „професор“, определени от ЮЗУ, са съобразени. Също така критериите и показателите за готовността на кандидатката за заемане на длъжността са покрити. Постигнатите от доц. д-р Елисавета Бояджиева резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет на ЮЗУ за приложение на ЗРАСРБ.

Доц. Ел. Бояджиева е участвала и в множество проекти като експерт и координатор в ЮЗУ, специализирала е в Канада и Германия, преподавала е в Тринити коледж, Дъблин и в университета Шефилд; ръководител е на 75 дипломанти (2009-2017 г.); на 6-има докторанти – един защитил, двама чужденци; член е на International Association of the Teachers of English as a Foreign Language (IATEFL) от 2006 досега. Носителка е на международна награда „Diploma World Science“.

Заклучение:

Всички посочени тук данни, които безспорно свидетелстват за достатъчна по обем, разностранна и с високо качество научна, научно-приложна и експертна дейност, ми дават основание да гласувам с убеденост доц. д-р Елисавета Владимирова Бояджиева да заеме академичната длъжност „професор“ в Катедрата по германистика и романистика във Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград и предлагам на членовете на Факултетния съвет да гласуват положително нейния избор.

19. 02. 2018

Подпис: